

ӘОЖ: 342.731

Сарсенова Ж. М. – магистрант,
Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті
Қарағанды, Қазақстан

Жастардың конфессиялық қалауының жастардың саяси қатысуына әсері

Дін ұзақ уақыт бойы жеке адамдардың саяси көзқарастарын қалыптастырудың маңызды факторы болып саналды. Жастар арасында діни нанымдар мен дәстүрлер олардың саяси көзқарастарына, құндылықтары мен мінез-құлқына әсер етуде маңызды рөл атқаруы мүмкін. Бұл мақалада біз діннің жастардың саяси көзқарастарына әсерін зерттейміз.

Зерттеулер діни нанымдар мен дәстүрлер жеке адамдардың саяси көзқарастары мен құндылықтарын қалыптастыра алатындығын үнемі көрсетеді [1, 31]. Мысалы, кейбір діни дәстүрлерде кедейлік, тенсіздік және адам құқықтары сияқты әлеуметтік әділеттілік мәселелері бойынша пақты ілімдер бар. Бұл ілімдер жастардың саяси көзқарастарына әсер етуі мүмкін және олардың саяси өмірге қатысуы кезінде осы мәселелерге басымдық беру ықтималдығын арттырады [2, 28].

Сонымен қатар, дін жастардың үкімет пен саясатты қабылдауына әсер етуі мүмкін. Кейбір діни дәстүрлер адамдардың саяси процеске қатысуға және ортақ иілікке жұмыс істеуге моральдық міндеттемесі бар екенін үйретеді. Осы дәстүрлерді ұстанатын жастар саяси қатысуды таңдау емес, міндет ретінде қарастырады.

Діни көзқарас дауыс беру, үгіт-насихат және саяси белсенділікке қатысу сияқты жастардың саяси мінез-құлқын қалыптастыра алады. Қоғамға қатысуға және белсенділікке басымдық беретін діни дәстүрлерге жататын жастар саяси митингілерге, наразылықтарға және саяси жұмылдырудың басқа түрлеріне көбірек қатыса алады [3].

Алайда діннің жастардың саяси көзқарастарына әсері әрдайым тікелей бола бермейді. Мысалы, кейбір діни дәстүрлерде саяси мәселелер бойынша қарама-қайшы ілімдер болуы мүмкін, бұл бір діни ортадан шыққан жастар арасындағы саяси көзқарастардың айырмашылығына әкелуі мүмкін.

Діннің жастардың саяси көзқарастарына әсеріне Әлеуметтік және мәдени факторлар да әсер етуі мүмкін. Мысалы, діни азшылықтарға жататын жастар өздерінің саяси көзқарастары мен мінез-құлқына әсер етуі мүмкін Әлеуметтік және саяси маргинализацияға тап болуы мүмкін.

Діннің жастардың саяси көзқарастарына әсері олардың әртүрлі саяси және идеологиялық көзқарастарға бейімділігімен анықталуы мүмкін. Өр түрлі ақпарат пен тәжірибе алатын жастар көптеген көзқарастарды ескере отырып, нәзік саяси көзқарастарды дамыта алады.

Дін жастардың саяси көзқарастарын қалыптастырудың маңызды факторы деп айтуға болады. Дегенмен, дін мен саясат арасындағы қарым-қатынас күрделі және көп қырлы. Жастардың саяси көзқарастарын қалыптастырудағы діни нанымдар мен дәстүрлердің рөлін түсіну азаматтық белсенділікті ынталандыру және салауатты демократиялық қоғамды нығайту үшін өте маңызды. Сонымен қатар, конфессияаралық диалог пен ынтымақтастыққа жағдай жасау саяси келіспеушіліктерді жоюға және әртүрлі діни топтардағы жастар арасындағы түсіністік пен құрметке ықпал етуге көмектеседі.

Дін кейбір адамдардың саяси өмірге қатысуын шектеуі мүмкін, бірақ бұл әрдайым бола бермейді. Діннің саяси өмірге қатысуын шектеу дәрежесі белгілі бір діннің нақты сенімдеріне, ілімдері мен тәжірибелеріне, сондай-ақ ол қолданылатын мәдени және әлеуметтік контекстке байланысты.

Бір жағынан, кейбір діни дәстүрлер саяси қатысуға кедергі келтіреді немесе тіпті тыйым салады. Мысалы, кейбір діни дәстүрлер зайырлы саладан ғөрі рухани саланы қолдайды және ізбасарларын саяси қызметпен айналысуға шақырмайды. Сол сияқты, кейбір діни дәстүрлер адамдар әлемнен алыстап, саяси әрекеттерге емес, рухани ойлауға назар аударуы керек деген идеяны алға тартады.

Сонымен қатар, кейбір діни дәстүрлер өздерінің ізбасарларының сенімдері мен құндылықтарына байланысты саясатқа араласуына кедергі келтіруі мүмкін. Мысалы, кейбір діни дәстүрлер ізбасарларына олардың моральдық-этикалық қағидаларына қайшы келетін іс-шараларға қатысуға тыйым салуы мүмкін. Бұл олардың сенімдеріне қайшы келетін саясатты қолдайтын саяси кандидатқа дауыс беруді қамтуы мүмкін.

Діни нанымдар мен тәжірибелер Әлеуметтік және мәдени кедергілерді күшейте отырып, саяси қатысуды шектей алады. Мысалы, кейбір діни дәстүрлер қатаң гендерлік рөлдер мен үміттерді қарастырады, бұл әйелдер мен гендерлік азшылықтардың саяси өмірге

қатысуын шектеуі мүмкін.

Екінші жағынан, дін саяси өмірге қатысуға да ықпал ете алады. Кейбір діни дәстүрлерде олардың ізбасарларын саяси қызметпен айналысуға және ортақ игілік үшін жұмыс істеуге итермелейтін арнайы ілімдер мен нанымдар бар. Мысалы, кейбір діни дәстүрлер әлеуметтік әділеттіліктің, адам құқықтарының және қоршаған ортаны қорғаудың маңыздылығын көрсетеді, бұл олардың ізбасарларын саяси белсенділікке қатысуға итермелеуі мүмкін.

Сонымен қатар, дін саяси өмірге қатысуға ықпал ететін қауымдастық пен қатысу сезімін тудыруы мүмкін. Діни институттар мен қауымдастықтар саяси жұмылдыру мен әлеуметтік өзгерістер үшін кеңістік бола алады.

Онымен қоса, дін кейбір адамдардың саяси өміріне қатысуын шектеуі мүмкін, бірақ ол басқалардың саяси өміріне қатысуға ықпал етуі мүмкін. Діннің саяси өмірге қатысуын шектеу дәрежесі белгілі бір діннің пақты сенімдеріне, ілімдері мен тәжірибелеріне, сондай-ақ ол қолданылатын мәдени және әлеуметтік контекстке байланысты. Дін мен саяси өмірге қатысу арасындағы байланысты түсіну азаматтық белсенділікті ынталандыру және салауатты демократиялық қоғамды нығайту үшін өте маңызды.

Конфессиялық қалаулар - бұл белгілі бір діни конфессияға жататын адамдардың таңдауы. Бұл адамның сеніміне, құндылықтарына және жеке тәжірибесіне сәйкес келетін діни дәстүрді таңдауды білдіреді. Конфессиялық преференциялар тұжырымдамасы әсіресе діни преференциялардың кең спектрі бар қоғамдарда өзекті болып табылады [3].

Адамның конфессиялық қалауына әсер ететін бірнеше факторлар бар, соның ішінде отбасылық тегі, жеке тәжірибесі, мәдени және әлеуметтік әсері, философиялық және теологиялық сенімдері. Кейбір адамдар үшін олардың діни сенімдеріне олардың отбасылық ортасы мен олар тәрбиеленген дәстүрлері қатты әсер етеді. Олар өмір бойы бір діни дәстүрмен сәйкестендіруді жалғастыра алады.

Басқалар үшін жеке тәжірибе мен философиялық нанымдар олардың конфессиялық қалауын қалыптастыруда маңызды рөл атқаруы мүмкін. Мысалы, адам белгілі бір діни дәстүрге жетелейтін өзгермелі рухани тәжірибені бастан өткерген болуы мүмкін. Сонымен қатар, жеке адам белгілі бір діннің ілімдеріне сәйкес келетін белгілі бір философиялық нанымдарды ұстана алады.

Мәдени және әлеуметтік әсерлер жеке тұлғаның конфессиялық қалауын қалыптастыруда да рөл атқаруы мүмкін. Мысалы, адам белгілі бір діни дәстүрге оның ортақтығы мен әлеуметтік аспектілеріне

байланысты тартылуы мүмкін. Олар белгілі бір діни қауымдастыққа тиесілі және жеке басын сезінуі мүмкін.

Сонымен қатар, теологиялық нанымдар адамның конфессиялық қалауына да әсер етуі мүмкін. Адам теологиялық ілімдері мен ілімдерінің арқасында белгілі бір діни дәстүрге тартылуы мүмкін. Олар бұл ілімдерді интеллектуалды сендіргіш және жеке сенімдерімен резонанс тудыруы мүмкін.

Конфессиялық қалауларға жеке қажеттіліктер, тілектер мен үміттер сияқты факторлар да әсер етуі мүмкін. Мысалы, кейбір адамдар діни дәстүрді өзі ұсынатын рәсімдер мен рәсімдер деңгейіне қарай таңдай алады. Олар символизмге, литургияға және дәстүрге бай діни тәжірибеге ұмтыла алады.

Жалпы, конфессиялық қалалаулар факторлардың кең ауқымы әсер ететін күрделі құбылыс екенін атап өткен жөн. Бұл адамның сенімі, құндылықтары мен жеке тәжірибесінің көрінісі. Адамның конфессиялық қалауын қалыптастыратын факторларды түсіну олардың дүниетанымы туралы түсінік бере алады және әртүрлі діни дәстүрлер арасындағы түсіністік пен құрметке ықпал етеді.

Конфессиялық қалалаулар жастардың саяси қатысуын қалыптастырудағы шешуші фактор болып табылады. Жастардың діни көзқарасы мен сенімдері олардың саяси көзқарастарына, құндылықтары мен мінез-құлқына айтарлықтай әсер етуі мүмкін. Бұл эсседе біз конфессиялық қалаулар жастардың саяси өмірге қатысуына қалай әсер ететінін зерттейміз.

Діни нанымдар саяси көзқарастар мен құндылықтарға күшті әсер етуі мүмкін. Мысалы, кейбір діни дәстүрлерде кедейлік, теңсіздік және адам құқықтары сияқты әлеуметтік әділеттілік мәселелері бойынша нақты ілімдер бар. Осы діни дәстүрлерге жататын жастар саяси өмірге қатысқан кезде осы мәселелерге басымдық беруі ықтимал. Олар сондай-ақ саяси кандидаттар мен олардың құндылықтары мен сенімдерімен бөлісетін партияларды қолдауға бейім болуы мүмкін.

Сонымен қатар, діни дәстүрлер жастардың үкімет пен саясатты қабылдауына әсер етуі мүмкін. Мысалы, кейбір діни дәстүрлер адамдардың саяси процеске қатысуға және ортақ игілікке жұмыс істеуге моральдық міндеттемесі бар екенін үйретеді. Осы дәстүрлерді ұстанатын жастар саяси қатысуды таңдау емес, міндет ретінде қарастырады.

Онымен қоса, конфессиялық қалалаулар жастардың дауыс беру, сайлау науқаны және саяси белсенділікке қатысу сияқты саяси мінез-құлқына әсер етуі мүмкін. Мысалы, қоғамды қоғамдық қызметке тартуға басымдық беретін діни дәстүрлерге жататын жастар саяси

митингілерге, наразылықтарға және саяси жұмылдырудың басқа түрлеріне көбірек қатыса алады.

Алайда, конфессиялық қалалаулар саяси поляризация мен бөлінудің көзі бола алады. Әртүрлі діни дәстүрлерге жататын жастар қарама-қарсы саяси көзқарастар мен құндылықтарды ұстануы мүмкін, бұл қақтығыстар мен шиеленістерге әкелуі мүмкін. Бұл қақтығыстар жастардың саяси пронеске қатысуға немесе басқа сенімдері бар басқа адамдармен ынтымақтасуға деген ұмтылысын тоқтатуы мүмкін.

Конфессиялық қалаулар жастардың саяси әлеуметтенуіне де әсер етуі мүмкін. Азаматтық белсенділік пен саяси өмірге қатысуға басымдық берілген діни дәстүрлерге жататын жастар өздерінің саяси құндылықтары мен мінез-құлқын қалыптастыратын саяси мәселелер мен оқиғалар туралы көбірек ақпарат ала алады. Керісінше, саяси өмірге араласуға кедергі келтіретін діни дәстүрлерге жататын жастар саяси тұрғыдан аз хабардар болуы және қатысуы мүмкін.

Қорытындылай келе, конфессиялық қалаулар жастардың саяси өмірге қатысуына айтарлықтай әсер етуі мүмкін деп айтуға болады. Жастардың саяси көзқарастарын, құндылықтары мен мінез-құлқын қалыптастырудағы діни нанымдар мен дәстүрлердің рөлін түсіну азаматтық белсенділікті ынталандыру және салауатты демократиялық қоғамды нығайту үшін өте маңызды. Сонымен қатар, конфессияаралық диалог пен ынтымақтастық үшін жағдай жасау саяси келіспеушіліктерді жеңуге және әртүрлі діни топтардағы жастар арасындағы түсіністік пен құрметке ықпал етуге көмектеседі.

Әдебиеттер тізімі:

1. Нечипуренко В., Касьянов В. Социология религии/Москва: Юрайт, 2022.- 579 с/https://www.google.kz/books/edition/%D0%A1%D0%BE%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D1%8F_%D1%80%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%B3%D0%B8%D0%B8_%D0%A3%D1%87/c7hSEAAQBAJ?hl=ru&gbpv=0

2. Лункин Р. Церкви в политике и политика в церквях. Как современное христианство меняет европейское общество//Нестор-История, 2021. – 80 с./

3. https://www.google.kz/books/edition/%D0%A6%D0%B5%D1%80%D0%BA%D0%B2%D0%B8_%D0%B2_%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B5_%D0%B8_%D0%BF%D0%BE/5boqEAAAQBAJ?hl=ru&gbpv=0

4. Мчедлов М., Гаврилов Ю., Кофанова Е., Шевченко А. Конфессиональные особенности религиозной веры и представлений о

ее социальных функций./https://cyberleninka.ru/article/n/konfessionalnye-osobennosti-religioznoy-very-i-predstavleniy-o-ee-sotsialnyh-funktsiyah/viewer

ӘОЖ: 172.3

Темиркулов О.Ж. – саясаттану мағистры,
Сұраған М. – аға оқытушы,
Е. А. Бөкетов атындағы Қарағанды Университеті,
Қарағанды қ. Қазақстан

Діни төзімділік идеясын ұғыну контексіндегі теориялық аспектілері

Мейірімділік пен зұлымдық категорияларының онтологиялық әлеуметтік өлшем құрылымында осы универсалиялардың мазмұндық құндылығын толық ашатын көптеген компоненттер бар. Бұл мағынада осы феномендерді әлеуметтік түсіндірудің аса маңызды аспектісі әділдік, теңдік санаттарын ұғынуда көрсетілген. Бұл проблемалы кеңістікте біздің ойымызша, осы санаттарды неғұрлым негізді бағалауға мүмкіндік беретін бірқатар жұмыстар бар.

Қазіргі заманғы әлеуметтік тәжірибенің «атрибуттарының» бірі ретінде діни сананы радикализациялау, әлемді қайта құру мақсатында деструктивті сана қалыптастыруға тырысатын дәстүрлі емес діни ағымдардың пайда болуын айтуға болады. Бұрын соңды болмаған ұлттық мәдениеттерді араластыру және соқтығысумен қатар жүретін жаһандану процесі дінаралық негіздегі аса өткір қақтығыстардың туындауына алып келеді. Олар көптеген елдерде, соның ішінде посткеңестік кеңістікте де орын алады, онда мәжбүрлі «ғылыми атеизм» орнына мемлекеттік деңгейде дейін көтерілген діндер келді. Бұны жоғары лауазымды ресми тұлғалардың діни мерекелерге келіп қатысулары, мемлекеттік мектептерге «Құдай заңы» секілді сабақтарды енгізуге талпыныстардың жасалуы, белгілі бір мемлекеттерде басқа діни сенімдерге зиян келтіре отырып, қандай да бір конфессияларды дәстүрлі деп тану мәселесі төңірегіндегі пікірталастардың қыза түсуі, діни дәстүрлерді ұстанып, сәйкесінше киіну және тағы да басқаларын дәлелдеп отыр. Осыған байланысты қазіргі заманның көрнекті ойшылдары, атап айтқанда, американдық құқық философы Рональд Дворкин қабылдаған қазіргі қоғамдағы діни мәселелерді ұғыну әрекеттері назар аударуға тұрарлық. Р. Дворкин өзінің шығармашылығында саясат, билік мәселелерімен, мемлекеттік